

STORTINGET

Innst. 381 L

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Prop. 122 L (2019–2020)

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. (forkynnelse mv.)

Til Stortinget

Sammendrag

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår i proposisjonen endringer i midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.

Forslagene i proposisjonen supplerer de midlertidige endringene i prosessreglene som er vedtatt tidligere, og legger til rette for at domstolene og andre aktører i justissektoren kan avvikle saker på en trygg og forsvarlig måte etter smitteutbruddet. De foreslåtte lovbestemmelsene utfyller, supplerer og fraviker enkelte prosessregler i blant annet tvisteloven, straffeprosessloven og domstolloven.

Etter lovforslaget innføres midlertidige regler om elektronisk forkynnelse og telefonforkynnelse, mer fleksible regler for overføring av saker mellom sideordnede domstoler samt visse endringer som gjelder uttrekning og tilkalling av meddommere. Videre foreslås det å forenkle reglene om konstituering av statsadvokater og åpne for mer bruk av skriftlig behandling i jordskiftesaker. Det foreslås også at overtredelser av straffeloven § 232 annet ledd kan pådømmes etter straffeprosessloven § 248 som tilståelsesdom.

Departementet foreslår ingen endringer i tingretts eller lagmannsrettens sammensetning.

Forslagene i proposisjonen vil på ulike måter gjøre det lettere å gjennomføre saker samtidig som smittevernet blir ivaretatt. De vil få noen økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige som vil bli fulgt opp i de løpende budsjettprosesser.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, lederen Lene Vågslid og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Ingunn Foss, Peter Frølich og Frida Melvær, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen og Kari Kjønås Kjos, fra Senterpartiet, Jenny Klinge og Emilie Enger Mehl, fra Sosialistisk Venstreparti, Petter Eide, og fra Venstre, Solveig Schytz, viser til at det i proposisjonen foreslås endringer i midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. Forslagene i proposisjonen supplerer de midlertidige endringene i prosessreglene som er vedtatt tidligere, og legger til rette for at domstolene og andre aktører i justissektoren kan avvikle saker på en trygg og forsvarlig måte etter smitteutbruddet. Allerede vedtatte og foreslåtte endringer har som mål å sikre forsvarlig saksgang uten for store forsinkelser som følge av covid-19-utbruddet.

Komiteen viser til at forslaget åpner for flere metoder for forkynnelse. Noen typer beskjeder – som for eksempel meddelelse av dom eller innkalling av siktede eller vitner til rettsmøter – gjøres i dag som forkynnelser som har bestemte formkrav. Dagens formkrav gir ikke adgang til å gi forkynnelser over telefon/videokonferanse eller e-post. Dette lovforslaget åpner for denne mulig-

heten. Komiteen viser til at alle høringsinstanser støtter endringene, og det pekes også på at Sverige og Danmark allerede i stor grad har åpnet for disse løsningene før covid-19-situasjonen oppsto. Komiteen viser til at det i lovforslaget er presisert at det må utvises varsomhet med å forkynne sensitive opplysninger – for eksempel dom knyttet til tvungent psykisk helsevern – over e-post. Da bør heller andre sikrere løsninger brukes. Videre presiseres det også at forkynnelse over telefon passer best for enklere beskjeder og ikke for å kommunisere kompliserte dommer.

Komiteen viser videre til at forslaget åpner for å gjøre det enklere å flytte saker mellom domstoler dersom covid-19-situasjonen gjør dette nødvendig. Flytting kan være aktuelt dersom en domstol må stenge eller har så lav bemanning at det ikke er hensiktsmessig eller forsvarlig å behandle saker i domstolen, eller dersom gjennomføring av enkelte rettssaker vil være vanskelig. I de tilfellene der domstolen ikke er stengt, forutsettes det at saken bare kan flyttes dersom domstolen selv ønsker det og partene i saken og domstolen som mottar saken, har hatt anledning til å uttale seg.

Komiteen viser til at det i forslaget foreslås å gi en ytterligere åpning for skriftlig behandling av saker i jordskifteretten sammenliknet med gjeldene rett. I noen tilfeller vil dommeren kunne bestemme dette uten at partene samtykker. Det store flertallet av høringsinstansene støttet forslaget, og noen ønsket å gi ytterligere åpning for skriftlig behandling. Komiteen viser til at det er et grunnpremiss at skriftlig behandling skal være i tråd med prinsippet om forsvarlig behandling.

Komiteen viser til at lovforslaget gir en åpning for at domstolsleder kan beslutte at meddommere til nye saker skal trekkes fra den kommunen der rettsmøte skal holdes, eller fra de kommunene som ligger nærmest denne kommunen. Komiteen viser til at det fortsatt er et behov i samfunnet for å begrense reiser på grunn av smittevern hensyn. Forslaget kan hindre at meddommere må reise langt eller ta offentlig transport for å delta i rettssaker. Det er forutsatt at denne adgangen bare kan benyttes på grunn av forhold som følger av covid-19-situasjonen.

Komiteen merker seg at det i lovforslaget foreslås å endre reglene for tilkalling av meddommere. Forslaget vil øke rettens mulighet til å tilkalle tilgjengelige meddommere dersom det er klart at den opprinnelige meddommeren eller varaen ikke kan stille. I stedet for at ny meddommer kan tilkalles dersom rettssaken er to dager unna, vil det nå åpnes for at tilkallelse av ny meddommer kan skje åtte dager før rettssaken. Komiteen viser til at prinsippet om tilfeldig valg av meddommere skal tilstrebes også ved slik type innkalling.

Komiteen viser til at forslaget utvider adgangen for hvilke saker som kan gjennomføres med tilståelsespådommelse. Gjeldende rett gir adgang til tilståelsespådommelse – pådomming uten hovedforhandling

– dersom siktede tilstår forholdet. Gjeldende rett åpner for en slik fremgangsmåte dersom strafferammen for saken er mindre enn 10 år, mens dette lovforslaget åpner for at også saker som gjelder overtredelse av straffeloven § 232 annet ledd om grov narkotikaovertrådelse kan benytte denne fremgangsmåten – selv om bestemmelsen har en maksstraff på 15 år. Ved tilståelsespådommelse knyttet til § 323 annet ledd stilles det i tillegg krav i loven om at påtalemyndighetene og forsvarer alltid må være til stede ved en slik pådommelse, og at saken ikke kan overlates til dommerfullmektiger. Komiteen viser til at forslaget kan føre til at flere saker kan avvikles på kortere tid og med færre personer til stede enn under en normal rettsak.

Komiteen viser videre til at forslaget utvider Riksadvokatens adgang til å konstituere statsadvokater på midlertidig basis. Ettersom covid-19-situasjonen kan føre til mer sykdom blant statsadvokater, vil midlertidig konstituering – i motsetning til konstituering der departementet og statsrådet må være involvert – føre til at ledige embeter blir besatt raskere. Dette kan bedre saksgangen.

Komiteen merker seg at lovforslaget ikke innebærer forslag om å redusere kravet til antall leddomme i lagmannsretten, slik det var foreslått i Domstoladministrasjonens høringsnotat. Ettersom smittevernsanbefalingene om avstand mellom personer på to meter har blitt redusert til en-to meter, vil det nå være enklere å gjennomføre rettssaker i rettssaler som en periode var for små til å brukes under covid-19-utbruddet.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti støtter regjeringens intensjon om å iverksette nye forkynnesmetoder som er mer fleksible, grunnet pandemien. Bruk av elektroniske løsninger virker ressurseffektivt, men må ikke gå på bekostning av rettssikkerhet. Dette medlem vil presisere viktigheten av at dette tiltaket må vurderes som en supplerende løsning til dagens forkynnesmåte, og ikke som en erstatning for dagens prosedyre. Det bør etterstrebtes å bruke en formålstjenlig metode ved hver enkelt forkynning som ivaretar betryggende og forsvarlige løsninger.

Dette medlem støtter forslaget om en e-postløsning, så lenge det ivaretar hensyn til informasjonssikkerhet og personvern, for eksempel gjennom kryptering.

Dette medlem vurderer telefonforkynnelse som den minst forsvarlige metoden å benytte for den enkelte forkynnelse. Det må være særlig strenge krav til identifi- sering av rette vedkommende som skal motta forkynnelsen. Forslaget fra regjeringen er ikke tilstrekkelig på dette punktet.

Dette medlem støtter at regjeringen i høringsnotatet foreslår at det som vilkår for å anse forkynnelse som skjedd, også må kreves at den som ringes, antas å ha forstått samtalen og formålet med den. Det kan for eksempel, som nevnt i høringsforslaget, være en utfordring at

den som ringes, ikke forstår språket eller på grunn av sykdomstilstand, ruspåvirkning eller liknende åpenbart er ute av stand til å forstå at det meddeles en beskjed.

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å utarbeide en veileder eller sjekkliste til bruk for telefonforkynnelser, jf. ny § 12 b i lov om endringer i midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. (forkynnelse mv.), slik at det sikres korrekt forståelse av beskjeden hos mottaker.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti registrerer at regjeringen ønsker å utvide muligheten for tilståelsesdommer. Dette medlem er kritisk til at vi skal gjøre endringer på dette punktet for en kort midlertidig periode, fordi regjeringen ikke har synliggjort en vesentlig økning i kriminalitetsbildet under pandemiperioden som gjør dette nødvendig. En endring av muligheten for tilståelsesdommer er såpass inngripende at det krever at Stortinget blir forelagt en helhetlig utredning om dette forholdet, noe det ikke er mulighet for innenfor rammene av den begrensede perioden tiltaket er ment å fungere.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen om å utarbeide en veileder eller sjekkliste til bruk for telefonforkynnelser, jf. ny § 12 b i lov om endringer i midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. (forkynnelse mv.), slik at det sikres korrekt forståelse av beskjeden hos mottaker.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité, med unntak av ny § 6 c som fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. (forkynnelse mv.)

I

I midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket mv. som følge av utbruddet av covid-19 gjøres følgende endringer:

Ny § 6 a skal lyde:

§ 6 a *Skriftlig behandling av tvist om grenser, eiendomsrett, rettigheter og annet*

Ved jordskifterettens behandling av tvist om grenser, eiendomsrett, rettigheter og annet etter jordskiftelova gjelder reglene i tvisteloven § 9-9 annet til fjerde ledd så langt de passer.

Ny § 6 b skal lyde:

§ 6 b *Skriftlig behandling av forslag til jordskifteavgjørelse og fastsetting av grenser mv.*

Jordskifteretten kan bestemme at forslag til jordskifteavgjørelse etter jordskiftelova § 6-21 skal behandles skriftlig når saken egner seg for det og skriftlig behandling er forsvarlig. Før retten treffer beslutning om skriftlig behandling, skal partene gis anledning til å uttale seg.

Første ledd gjelder tilsvarende for forslag til fastsetting av grenser, eiendomsrett, rettigheter og annet etter jordskiftelova § 6-22.

Ny § 6 c skal lyde:

§ 6 c *Utvidet adgang til tilståelsespådommelse i tingretten*

Tingretten kan pådømme en overtredelse av straffeloven § 232 annet ledd etter reglene i straffeprosessloven § 248 selv om lovbruddet kan medføre fengsel i mer enn 10 år.

Siktede skal alltid ha forsvarer når en sak som nevnt i første ledd er sendt retten til pådømmelse etter straffeprosessloven § 248. Påtalemyndigheten skal møte i rettsmøtet.

Retten kan ikke settes med dommerfullmektig i saker som nevnt i første ledd.

Ny § 6 d skal lyde:

§ 6 d *Trekningskretser for meddommere*

Domstolleder kan beslutte at meddommere skal trekkes fra den kommunen hvor rettsmøtet skal holdes, eller fra de kommunene som ligger nærmest denne kommunen.

Ny § 6 e skal lyde:

§ 6 e *Tilkalling av meddommere*

Tilkalling av meddommere etter domstoloven § 93 kan gjøres fra åtte virkedager forut for rettsmøtet.

Ny § 12 a skal lyde:

§ 12 a *Elektronisk forkynnelse*

Offentlige myndigheter som nevnt i domstoloven § 163 a annet ledd kan forkynne dokumenter ved elektronisk oversendelse til en digital postkasse som, når oversendelsen åpnes, automatisk returnerer en mel-

ding om at den er åpnet. Meldingen som returneres, anses som en mottakskvittering. Forkynnelsen skal anses som skjedd når meldingen er returnert.

Elektronisk forkynnelse kan også utføres ved oversendelse til en digital postkasse eller elektronisk adresse som ikke automatisk returnerer en melding som nevnt i første ledd. Forkynnelsen skal i så fall anses som skjedd når den som skal motta forkynnelsen, bekrefter å ha mottatt oversendelsen. Bekreftelsen skal gis gjennom løsningen som ble brukt ved oversendelsen. Dersom det ikke lar seg gjøre å bekrefte gjennom den samme løsningen, kan bekreftelse skje ved å returnere en underskrevet kopi av oversendelsen, eller på annen måte. Bekreftelsen anses som en mottakskvittering.

Den som skal motta en forkynnelse, kan i rettsmøte pålegges å være tilgjengelig for elektronisk forkynnelse i et bestemt tidsrom. Pålegget skal føres inn i rettsboken. Er et slikt pålegg gitt, skal forkynnelsen anses som skjedd når mottakskvittering er returnert etter første eller annet ledd, men likevel senest ved utløpet av det tidsrommet som er fastsatt i pålegget, med mindre det er grunn til å tro at mottakeren har gyldig fravær.

Ny § 12 b skal lyde:

§ 12 b *Telefonforkynnelse*

Offentlige myndigheter som nevnt i domstoloven § 163 a annet ledd kan forkynne dokumenter over telefon eller ved hjelp av annet fjernmøteutstyr når det som skal forkynnes, etter sitt innhold og omfang er egnet for telefonforkynnelse.

Telefonforkynnelse utføres ved at dokumentet som skal forkynnes, gjengis overfor den som skal motta forkynnelsen. Forkynnelsen skal anses som skjedd når den som utfører forkynnelsen, har forsikret seg om at den det er opprettet kontakt med, er rette vedkommende, og har gjengitt dokumentet som skal forkynnes.

Den som skal motta en forkynnelse, kan i rettsmøte pålegges å være tilgjengelig for telefonforkynnelse i et bestemt tidsrom. Pålegget skal føres inn i rettsboken. Er et slikt pålegg gitt, skal forkynnelsen anses som skjedd hvis det ikke oppnås kontakt med mottakeren etter to forsøk i det aktuelle tidsrommet, med mindre det er grunn til å tro at mottakeren har gyldig fravær.

Når forkynnelse skjer som telefonforkynnelse etter denne bestemmelsen, skal en kopi av dokumentet som ble forkynt, sendes til den det ble forkynt overfor sammen med en bekreftelse på at forkynnelse har skjedd. Bekreftelsen skal angi når og hvordan dokumentet ble forkynt.

Ny § 12 c skal lyde:

§ 12 c *Overføring av saker mellom sideordnede domstoler*

Når det er påkrevd eller hensiktsmessig for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19, kan en lagmannsrett etter anmodning fra domstollederen i en tingrett eller jordskifterett beslutte at én eller flere av domstolens saker skal overføres til én eller flere andre domstoler i samme instans. På samme vilkår kan Høyesteretts ankeutvalg etter anmodning fra domstollederen i en lagmannsrett beslutte at én eller flere av lagmannsrettens saker skal overføres til én eller flere andre lagmannsretter.

Når en tingrett eller jordskifterett er satt ut av drift, kan lagmannsretten uten anmodning beslutte at én eller flere av den aktuelle domstolens saker skal overføres til én eller flere andre domstoler i samme instans. Høyesteretts ankeutvalg kan på samme vilkår beslutte at én eller flere av en lagmannsretts saker skal overføres til én eller flere andre lagmannsretter.

Partene, og domstolen som det er aktuelt å overføre én eller flere saker til, skal gis anledning til å uttale seg før det treffes beslutning om overføring.

Beslutning om overføring etter denne bestemmelsen kan ikke ankes.

Ny § 12 d skal lyde:

§ 12 d *Konstituering av statsadvokater*

Riksadvokaten kan konstituere førstestatsadvokater og statsadvokater for inntil ett år

- a) når vedkommende bare trengs for et begrenset tidsrom eller for å utføre et bestemt oppdrag, eller
- b) når vedkommende skal gjøre tjeneste i stedet for en annen (vikariat).

Statsansatteloven § 4 gjelder ikke.

Samlet konstitusjonstid ved konstitusjon utferdiget av Justis- og beredskapsdepartementet og riksadvokaten kan ikke overstige ett år.

§ 16 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

På dømmelse som nevnt i § 6 c kan likevel ikke skje dersom loven oppheves før rettsmøtet er påbegynt.

II

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

Oslo, i justiskomiteen, den 10. juni 2020

Lene Vågslid

leder

Solveig Schyzt

ordfører